

PLF-mytt

PERSON- och LOKALHISTORISKT FORSKARCENTRUM OSKARSHAMN

Jordägande adelssläkter i Stranda härad

Åkerö är ett gammalt herresäte, som ligger i Flens kommun, Södermanland. Av dess ägare lär 19 ha varit riksråd. Godset är framför allt förknippat med den adliga släkten Bjelke, som anses vara Sveriges näst äldsta adelssläkt. Endast Banér är äldre. Redan på 1200-talet finns Bjelkar omtalade som ridare och riksråd. Många av dem har anknytning till våra trakter både som jordägare och högt uppsatta ämbetsmän.

Ätten Bjelkes gamla stamslott Åkerö

Ture Bjelke dömd till döden av Karl IX

Ture Bjelke (1548-1600) blev vid 25 års ålder ståthållare på Kalmar slott. År 1586 blev han riksråd och därefter bl.a. lagman i Smålands lagsaga. När maktstriden mellan konung Sigismund och hertig Karl utkämpades ställde han sig på den laglige konungens sida. Efter hertig Karls seger över sin brorson ställdes han inför rätta och avrättades vid Linköpings blodbad år 1600.

Den mest kända av Bjelkeättens kvinnor är Gunilla Bjelke. När Johan III hade förlorat sin första drottning Katarina Jagellonika sökte han trösta sig med en ny hustru bland adelns vackraste ungmör. Valet föll på den 16-åriga Gunilla Bielke. Familjen övertalade henne att gifta sig med den 30 år äldre konungen. Som drottning gjorde hon sin make mindre katolskt sinnad. Hon levde sju år som drottning, fem år som änkedrottning och dog vid 29 års ålder år 1597.

Gunilla Bjelke svensk drottning 1585-1592

Anders Rotviker redogör för den adliga släkten Bjelke av Åkerö

Kallelse

PLF i Oskarshamn håller Föreningsmöte lördagen den 15 november klockan 14.00-16.00 på Kalmar läns museum, Kalmar.

Samling 14.00 i Kronansalen på Kalmar läns museum Skeppsbrogatan 51, 392 31 Kalmar.

Presentation av Kalmar läns museum i stort

Presentation av fotodatabasen

Vid lämplig tidpunkt paus med möjlighet till fika i vårt café

Presentation och rundvandring i biblioteket/arkivet

Peter Danielsson leder det hela

Välkomna

PLF:s styrelse och uppdrag under verksamhetsåret 2014/2015

Namn	Uppdrag	Telefon	E-post
Sam Blixt	ordförande, dataansv.	0491 - 151 28	sam.blixt@telia.com
Anders Thunberg	v. ordf, redaktör	0491 - 76 64 11	anders.0491766411@telia.com
Leif Rydström	sekreterare	0499 - 131 88	leif.rm@telia.com
Edith Carlsson	v. sekr., ansv. brevfr.	0491 - 930 14	elga@telia.com
Anders Rotviker	kassör	0491 - 620 11	anders.rotviker@telia.com
John-Olof Dillström	styrelseledamot	0491 - 919 22	j-o.d@hotmail.com
Britt Maria Ekstrand	ansv. mailfrågor, dataansv.	0491 - 186 55	bm.ekstrand@telia.com
Birgitta Dahleman	biblioteksansvarig	0491 - 181 01	b.dahleman@hotmail.com
Gunnar Håkansson	styrelseledamot	0491 - 175 83	gunnar.hakansson@telia.com
Ingvar Andersson	suppleant	0491 - 183 59	ingvar.an@hotmail.se
Ulf Waltersson	suppleant, vice kassör	0490 - 720 68	ulf@waltersson.com
Sven-Åke Fogelqvist	suppleant	0491 - 154 93	fogelqvist.sven-ake@hotmail.se
Olov Ryner	valberedning	0491 - 511 00	olov.ryner@hogsby.net
Christina Dannesäter	valberedning	0491 - 240 47	christina.dannesater@hogsby.net
Morgan Corneteg	hemsida och CD-skivor	0491 - 774 38	morgan.corneteg@telia.com

PLF-nytt, medlemstidning för Person- och Lokalhistoriskt Forskarcentrum, Oskarshamn.

Utkommer fyra gånger per år. Upplaga 1 900 exemplar.

Manus till artiklar och andra skriftliga bidrag sändes till

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

eller **E-postadress: anders.0491766411@telia.com**

PLF har också en hemsida **www.plfoskarshamn.se**

Bidrag kan också sändas till e-postadress: **info@plfoskarshamn.se**

Utdrag ur artiklar får göras med angivande av källa och författare.

PLF-nytt nr 112 utkommer den 21/1 2015

I redaktionen: Anders Thunberg (ansvarig utgivare). Övriga styrelsemedlemmar deltar i det redaktionella arbetet.

Ordföranden har ordet

Släktforskardagarna i Karlstad

På riksstämman den 29 augusti valdes Erland Ringborg till ny ordförande. I övrigt valdes Karl-Ingvar Ångström till vice ordförande.

Styrelseledamöter: Jan-Henrik Marinder, Viktoria Jonasson, Christian Arnert, Carina Strömberg, Susanne Gustavsson Sambia, Bo Peter Persson, Ingrid Månsson Lagergren och Eri Larsson.

Lördagen den 30 augusti hade vi kö till vår monter med framförallt den nya versionen av CD-1, norra Kalmar län samt Östergötland.

Vi hade många som ville bli medlemmar, få hjälp med sökningar i databasen, köpa övriga CD-skivor eller våra olika häften både lördag och söndag.

Föreningsaktiviteter

Vi vill än en gång tacka alla som har hjälpt till med arbetet att registrera uppgifter till databasen, som under sommaren nådde upp till fem miljoner poster.

Under hösten är alla välkomna att fortsätta detta arbete, där var och en kan välja den församling eller de församlingar som man bäst känner till.

Den 7 november har vi kulturnatt i vår lokal i Oskarshamn kl. 16:00 - 22:00.

Nästa föreningsmöte äger rum den 15 november på Kalmar Läns Museum, där Peter Danielsson kommer att berätta om vad man kan hitta i de olika arkiven.

Sam Blixt

Demonstration av PLFs databas och CD-skivor

Släktforskardagarna i Karlstad, den 29-30 augusti 2014

PLF-lokalen i Oskarshamn, den 13 september 2014

Mönsterås Bibliotek, Mönsterås, den 11 oktober 2014

Köp PLFs CD-skivor - Ny version av CD-1

CD 1 omfattar norra Kalmar län + 85 församlingar i Östergötland

CD 2 omfattar mellersta Kalmar län

samt östra delen av Jönköpings län

CD 3 omfattar södra Kalmar län

samt flera socknar i Blekinge o Kronobergs län

CD 4 omfattar hela Öland

Observera Ny version av CD-1!

För mera detaljer om innehållet och hur Du betalar, gå in på <http://plfoskarshamn.se/> och klicka på "CD-skivor"

Priset på skivorna är 400 kr/st - för PLF-medlemmar 300 kr/st

PLF-medlemmar, som har köpt CD-1 - CD-4, tidigare

betalar endast 150 kr om de anger både medlemsnummer i

PLF och serienummer på gamla versionen av CD-skivan

Plusgiro 40 09 38-7 eller bankgiro 386-0475

Observera! Glöm ej portot som är 35 kr/försändelse

PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

JORDÄGANDE ADELSSLÄKTER I STRANDA HÄRAD

Adliga ätten Bjelke av Åkerö, Nr. 8.

Nr. 1. Den förste som omtalas är Bengt Jonsson, som förde Bjelkevapnet, två gula bjälkar i blått fält; riddare, en av Sveriges rikets och kung Magnus åtskilliga råd. Han nämns den 13 mars 1281, då han i Skänninge var vittne till bemålde kung och hans bröders gjorda försäljning till biskop Amund i Strängnäs av Husaby i Enhörna och kvarn i Taxinge, till betalning av deras broders, salig Eriks gäld.

Son: Kettil Bengtsson, som var 1300 riddare samt Svea rikets råd och marsk. Han bragte genom vapen Karelen, som var hedniskt, under Sveriges lydnad.

Söner: Nils Kettilsson, riddare, omtalad 1295-1304.

Barn: Gustaf Nilsson, riksråd.

Ingrid Nilsson, död ca. 1351, gift med riddaren Tyrgils Klemensson av släkten Färila.

Thure Kettilsson, riddare, som 1288 var kung Magnus Ladulås och Sveriges rikets råd. Han dog ca. 1325. Han var gift med Sigrid Nilsson, dotter till Nils Sigfridsson från ätten Natt och Dag.

Söner: Nils Thuresson, den förste som omtalas i Kalmarortens hävder, då han 1339 var lagman på Öland, 1343 riddare och blev kungens rådsherre och drots första gången 1344. Efter det att kung Magnus Eriksson återkommit från sitt ryska härtåg år 1348, utnämndes han åter till drots och styrde Sverige under kungens härtåg mot ryssarna under åren 1350-51. När Bengt Algotsson blev kungens närmaste man förlorade han sitt ämbete och var därefter endast lagman i Tiohärads lagsaga. Han var hövitsman på Kalmar 1355 och åter riksdrots 1361, då han var ett av sändebuden, som slöt fred med hansestäderna. Fram till 1362 var han lagman i Finland. Han dog 1364 under belägringen av Åbo slott. Han gav sin gård Drägingahult till Nydala kloster för sina avlidna fruars, Ingrid och Margaretas själbot. Gift 1:a gången med Ingrid Thuresdotter, 2:a gången med Margaretha Sparre, 3:e gången med Karin Pedersdotter, dotter av Peder Jonsson Bååt till Flis-hult. År 1358 utfärdade han ett gåvobrev till prästen i Mönsterås om jord i Lilla Forsa till prästgård.

Sten Thuresson, blev herre till Ängsö och Sahlestad. Gift med Ingeborg Sparre till Sahlestad och Ängsö.

Bengt Thuresson, som 1350 var riddare och Svea rikets råd. Gift med Ingeborg Magnusdotter i hennes första gifte, som i vapnet förde ett lejon. Hon begravdes i Vadstena 1390. Dotter av s:t Birgittas sväger, Magnus Gudmundsson till Laholm av Ulvåssläkten, som förde ett lejon i vapnet, och Karin Birgersdotter av Finstadsläkten. Fru Ingeborg Bjelke fick sedan jarlen

och greven av Orkneyöarna Erengisle Sunesson, som dog 1392 s:t Stefans dag och begravd i Vadstena.

Barn: Sten Bengtsson, Thure Bengtsson, Kristina Bengtsdotter.

Sten Bengtsson, till Ridö i Barkaby, född ca. 1343. År 1365 var han riddare vid kung Albrekt kröning i februari. Han var 1368 lagman i Västmanland och Dalarna. År 1371 var han kung Albrekts och Svea rikets råd, marsk 1374 och lagman i Uppland 1379, samt häradhövding i Åsunda härad 1384. År 1386 var han hövitsman på Nyköpingshus, samt drottning Margaretas hövitsman på Almarnestäket 1390. Han var lagman på Öland 1406. Den 20 juli 1408 dog han på Marienborg vid Enköping och begravd i Vadstena kloster, till vilket han för sin grav gav Enaby i Näs socken. Han var en myndig man och sändes 1408 jämte brodern Thure till England, för att hämta kung Eriks av Pommerns brud. Han gifte sig 1371 på Adelsö med Katarina Holmgersdotter, dotter av riddaren Holmger Carlsson till Hästholmen, av Ulfsläkten, gift med Kjerstin av Eka-släkten.

Sten Bengtsson innehade den gamla släktgården Kråkerum i Mönsterås, där han tidvis bodde, och Ridö i Barkarö, som han 1399 köpte av Karl Ulfsson. Han ägde även Marieborg i Östra Eneby och Hästholmen i Västra Tollstad, som han bekom genom hustrun Katarina, samt även jord i Västmanland och på Öland. Son: Thure Stensson.

Bröderna Thure och Sten Bengtsson Bjelke gav till Vadstena kloster ett helgonskrin av silver, som vägde 180 kilogram. Detta skrin förvandlades av Gustav I till silverpenningar.

Thure Bengtsson var riddare, riksråd och häradshövding i Lagunda och Åkerbo härad, samt åren 1409-14 lagman i Uppland. Han var en av Bo Jonsson Grips testamentsexekutorer och var därmed en av de första svenska stormän som gick i tjänst hos drottning Margareta. År 1405 var han ledare för den delegation som reste till England för att hemföra drottning Filippa. Han avled troligen i slutet av 1414 och begravdes i Vadstena klosterkyrka den 14 januari 1415. Han var gift med Margareta Arvidsdotter av släkten Sparre. Son: Sten Thuresson.

Sten Thuresson, född ca. 1380, död 1431, var ett svenskt riksråd och herre till Örby i Vendels socken. Han var gift första gången med Margareta Karlsdotter och hade med henne bl.a. dottern Birgitta Stensdotter.

Sten blev änklings 1428 och året därpå gifte han om sig med Agneta Eriksdotter. Äktenskapet blev barnlöst och hustrun övertog bl.a. Örby efter maken.

Thure Stensson, till Fogelvik och Kråkerum, född ca. 1380, som 1410 var väpnare och riddare år 1411 samt hövitsman på Piksborg. Han var lagman på Öland och Svea rikets råd 1435 samt 1438 lagman i Uppland. År 1439 dog han och begravdes i Vadstena. Han gifte sig 1407 på Oppenstens slott med Birgitta Abrahamsdotter av ätten Tjurhufvud, som var född på 1380-talet och blev jämte sin mans systerdotter och en adlig jungfru från Jutland, innebrända av våld i en kornlada i februari 1415. Hon var dotter av danske riddaren och riksrådet samt ståthållaren på Gotland Abraham Brodersson, som i vapnet förde ett grått tjurhuvad med gula horn i blått fält, och Märta Pedersdotter Budde.

Han gifte sig för andra gången i Köpenhamn 1423 med Margareta Eriksdotter Krummedige, i hennes första gifte, död 1451, dotter av riddaren och riksrådet Erik Ludersson den gamle till Tranekärr. En annan dotter till Erik Ludersson den gamle, nämligen Agneta Krummedige var gift med Thure Stenssons fars kusin, Sten Thuresson till Örby och Vik. Margareta Krummedige gifte sig sedan med riddaren och riksrådet Christer Nilsson Wasa till Björnö, död 1442.

Deras barn i första giften: Birgitta Thuresdotter, död 1436 i Stockholm och begravd i Vadstena. Gift första gången med Jens Falk på Seland. Andra giften 1429 med sin frände kung Karl VIII Knutsson Bonde i hans första gifte och innan han blev kung i Sverige.

Karin Thuresdotter, som första gången var gift med riddaren och hövitsmannen på Viborg, Olof Axelsson Thott i Vallöv, som levde 1409. Andra giften med Henning Podebusch.

Erik Thuresson till Kråkerum, var 1436 väpnare samt kung Eriks och Svea rikets råd. Han dog 1475. Han gifte sig 1446 med sin styvmoders dotter Birgitta Kristiernsdotter Wasa i hennes första gifte, som 1477 levde som änka och gav testamente till Riseberga kloster. Hon var dotter av Christer Nilsson Wasa till Björnö och Margareta Krummedige, i hennes andra gifte. Birgitta Wasa gifte sig sedan med riddaren och Danmarks riksmarsk Claes Rönnow.

Sten Thuresson, död ung efter modern.

Deras barn i andra giften: Thure Thuresson, se nedan. Bengt Thuresson, född 1424, död 1425.

Brita Thuresdotter, som var gift med Danmarks riksmarsk Claes Rönnow, som först var gift med hennes brors änka.

Thure Thuresson, till Kråkerum och Rävestad, född 1425, var 1450 riddare och riksråd samt hövitsman på Axevalla, samt 1451 hövitsman på Kalmar. År 1458 var han kung Kristian I:s marsk och 1460 hövitsman på Stockholm samt 1483 lagman på Öland. Han dog 1489 och begravdes jämte sin hustru i Kronobäcks klosterkyrka. Han förde en brevväxling med den danske kungen Kristian I, vilket avslöjades och han blev 1452 fängslad på Axevalla och förvisades på sitt hedersord till Varnhems kloster, varifrån han dock lyckades rymma till Danmark. Under striderna fram till 1472 försvarade han först Stockholms slott och därefter Kalmar slott för Kristians räkning. I slaget vid Brunkeberg blev han tillfångatagen, men frigavs efter en tid och tillbringade resten av sitt liv på Kråkerum. Han gifte sig 1459 med Ingegerd Körningsdotter, som dog 1504, dotter av väpnaren Körning Kettilsson i Danmark, som förde tre löv i vapnet, och Karin Björnsdotter till Sandal i England. Deras barn:

Erik Thuresson, till Rävestad, riddare, hövitsman och riksråd, död 1511. Han var 1487 fogde på Stockholms slott och i början på 1495 blev han slottsfogde på Stegeborg. År 1499 förflyttades han till Viborgs slott och från 1504 var han slottshövitsman över hela Finland. Han var gift med Gunilla Johansdotter Bese, dotter till riksrådet Johan Stensson Bese och Katarina Jonsdotter. Hans barnbarn Johan Axelsson var far till drottning Gunilla Bjelke, gift med kung Johan III.

Hans dotter Anna Eriksdotter var gift med riddaren och riksrådet Johan Månsson Natt och Dag till Göksholm i hans andra gifte.

Peder Thuresson, till Kråkerum, riddare och riksråd, se nedan.

Anna Thuresdotter, som levde som änka 1495. Hon var gift med riddaren och riksrådet samt hövitsmannen på Älvsborg, Gustaf Olofsson till Tofta, av gamla Stenbockssläkten.

Nils Thuresson.

Sten Thuresson, till Rävestad och Aspenäs, riddare och riksråd.

Olof Thuresson.

Margaretha Thuresdotter, var gift första gången med Danmarks riksråd Mauritz Nielsen Gyllenstjerna till Agard. Andra giften med Priedbjörn Podebusch.

Brita Thuresdotter, gifte sig 1488 med riddaren och riksrådet Arvid Birgersson Trolle till Bergkvara. Död 28 oktober 1513.

Barbro Thuresdotter, död ogift 21/10 1485 och be-

graven i Mönsterås kyrka, där hennes gravsten med påskrift lades.

Peder Thuresson, till Kråkerum och Vik, död 1520, nämns 1479 som hövitsman på Kalmar slott. Han var 1501 väpnare och Svea rikets råd, 1508 riddare, 1509 sändebud i Danmark och 1515 hövitsman på Stegeborg. Han var 1495 gift med Karin Nilsdotter, dotter av riddaren och hövitsmannen på Älvsborg Nils Claesson till Vik, som förde två sparrar i vapnet.

Söner: Nils Pedersson Bielke till Åkerö, född ca. 1502, död 1550, var ett svenskt kammarråd och var jämte sin bror Thure den förste inom ätten som skrev sig som Bielke. Han hade betydande jordegendomar både i Sverige och Danmark. Han var från 1544 kammarråd i den av Gustav Vasa organiserade ämbetsverket för

räkenskaper. Under åren 1546-1550 var han härads-hövding i Oppunda härad i Södermanland. Nils Pedersson omkom genom drunkning. Han var gift med Anna Hogenskild till Hedensö. Barn: Hogenskild Bielke, född 1538, död genom halshuggning den 3 juni 1605.

Claes Nilsson Bielke, friherre till Vik, född 1544, död 1623.

Thure Nilsson Bielke, född 1548, avrättad under Linköpings blodbad den 20 mars år 1600.

Carin Nilsdotter Bielke, född 1539, död 1596.

I nästa nummer fortsätter Anders Rotviker att berätta om släkten Bjelke

Kulturnatten den 7 november

För 20:e året i rad kommer kommer oskarsamnarna att få uppleva en kulturnatt. I år äger den rum fredagen den 7 november mellan klockan 17.00 och 22.00. Kulturnatten är en av årets stora händelser i staden och det är sällan man ser så mycket folk i rörelse som just då.

Det händer någonting runt hela staden, och evenemangen är så många, att man knappast hinner att besöka alla. De som älskar musik och sång har mycket att välja på.

Populär är också den obligatoriska kroppkaks- och kaffeförsäljningen, som äger rum på biblioteket. Ett detaljerat program för årets evenemang har ännu inte kommit ut.

De som är intresserade av släktforskning kan finna en meningsfull sysselsättning. PLF kommer som vanligt att ställa upp i sin lokal på Kyrkogårdsgatan 11. Där kommer vi att ställa upp med vår databas och övriga hjälpmedel. Vi finns där mellan klockan 17.00 och 22.00.

Välkomna!

Nytt eller uppdaterat efter PLF-nytt nr 110

Datum	Församling	Kod	Födda	Vigda	Döda
20140816	Dalhem	DAL			1784
20140816	Frödinge	FRÖ		1733-1747	
20140821	Hallingeberg	HAL			1923-1935
20140822	Hjorted	HJO		1737 1825-1826	1901-1946
20140805	Horn	HOR		1837-1850	
20141007	Kalmar stadsf.	KST	1942-1943		
20140803	Kisa	KIS			1871-1880
20140805	Ledberg	LED			1815-1849
20140820	Listerby	LIS	1942-1943	1921-1970	
20141008	Svinhult	SVH	1878-1880		
20140731	Tuna	TUN			1700-1799
20140820	Voxtorp	VOX	1939-1943		
20141008	Västra Ryd	VRY	1924-1925		

Antalet poster i databasen är 5 038 577

Några utdrag ur Posten och dess historik från Staby och Högsby

Sammanställd av Christina Dannesäter

Under medeltiden var det munkarna som ombesörjde postgången mellan Konungen och Kyrkans män. Därefter var det klockarna (d v s Kyrkans tjänstemän i äldre tider med uppgift att svara för klockringning med olika ringningar beroende på tillfället, samt vården om kyrkan).

Allmänheten hade ej tillgång på postbefodran under 1600-talet.

Ridande kurir fanns i Valåkra 1570.

År **1574** talas det om **kungl. Maj:ts brevdragare**. Dessa hade kronans tjänstemän, fogdar, domare och andra rätt att utsända, när viktiga brev skulle sändas.

År **1580** bestämde konung Johan, att brev till honom från ståthållare och fogdar skulle skickas ” från den ene länsmanen eller fjärdingsmanen till den andra, liksom ske plägar med andra budkavlar.”

År **1636** grundlades det svenska postverket i egentlig mening. I detta år upprättades ”Förordningen om Post-Bådhen”. Där står det bl a:

Först skall på varje två eller högst tre mil, efter som vägarna och lägenheten är till, en edsvuren bonde eller postiljon, helst en som läsa och skriva kan, vilken ock måste hava två drängar till hjälp, och så snart han hör av den ankommande posten blåsas i posthornet, gör sig färdig till att strax anamma breven av honom och därmed oförtövat igenom dag och natt, oaktandes vad väder som vara kan, vidare fort löper.

- 1. Den löpande postdrängen skall hava två timmar uppå varje mil att löpa: den som fördröjer sin tid, skall strax avsättas och med åtta dagars fängelse med vatten och bröd straffas.*
- 2. Postbönderna på alla orter skall vara förberedda, så deras gångar eller genstigar, så postdrängar oförhindrat genom dag och natt måste förekomma och där moraser eller bäckar äro, lägga jämna bräder och stockar över, såsom också göra små stegar över alla gärdesgårdar, där postknektarna måste över.*
- 3. Där så händer, att postdrängarna komma varandra till mötes, medan de under vägen stadde äro, skall de växla breven med varandra och begiva sig tillbaka igen med samma omväxlande brev på det fortaste sättet.*
- 4. Måste var och en postdräng vara försedd med särdeles vapen på bröstet och ett posthorn samt*

ett spjut eller ”spiss?” på det, när han begynner nalkas den andra kan blåsa och giva honom tecken och varning att hålla sig färdig för resan.

- 5. Postdrängen skall bruka genstigar, så mycket som möjligt är, och icke löpa på krokiga landsvägar såsom och sig emellan förena om en viss och rätt genstig att hålla, så de icke missar och går varandra förbi.*
- 6. Skall var postdräng, när han kommer fram med breven, och där vila i två eller tre timmar, innan han vänder tillbaka igen, på det att, så framt någon omväxling med den andra skedde, och han med brev kommer tillbaka ta dem med sig tillbaka så alltså vidare fortskicka.*
- 7. Ingen postdräng skall fördröja sig under vägen av någon, vem det än vara kan med tal och snack eller på någorhanda sätt att uppehålla sig, utan sitt lopp fullända med en hast. Om han det inte gör skall han straffas med 4 veckor fängelse och under tiden utspisas med vatten och bröd.*

I fortsättningen i postbådsförordningen står det att postbonden skall anställa drängar, som kunde läsa och skriva. Att då posten anländer och blåser i sitt horn, det då det befinnes att den som skall fortlöpa med posten ej är närvarande eller sjuk, så att postbonden själv skyldig att löpa vid äventyr av sin frihets förlust och fyra veckors fängelse. Posten fick ej uppehållas utan måste fortlöpa oförtrutet.

Löpande postbud hade dock förekommit före **1636**, trots att någon riktig förordning för postbuden ej funnits. Löpande postbud upphörde **1646** i det att man då övergick till postskjuts, men förordningen med postbönder stod dock fortfarande kvar.

År **1694** står dock omtalat att i postrutten Kalmar-Stockholm tillryggalades vägsträckorna mellan passen vanligen med ridhäst. I denna postrutt fanns stationerna Kalmar, Kraftslösa, Svartingtorp, Slakmöre, Århult,

Långemåla, Kolsrum, som posthållet då hette vilket sedermera blev Staby.

Så fortgick utdelningen av brev på detta sätt med postbönder, postskjutsar och ridande post över 150 år.

Posthemman eller postförarhemman. På de större vägarna avdelades vissa hemman, vilka blev befriade från viss skatt och utlagor. Denna äldsta post var ridande.

Posthemmanen på Stockholmsvägen var under 1700-1800-talen följande:

Århult i Ålems socken

Långemåla Nr: 2 (Den gård som ligger vid vägskalet mot Sörbygatan och benämns Löfgrens: Ägare idag BrittMari Axetun

Kolsrum nr 1 och 2 som ägs idag av Urban Boge i Högsby socken samt

Åby Nr 5 och 6 i Mörlunda.

År 1667 läser vi ur domböckerna /gåva av Stig Gräntz) att **Posthemmet i Kolsrum, salig rikskanslerns**

arvingars frälse, har varit posthemman av begynnelsen och är ännu. Dess åbo som posten förer Ernst Hemmingsson, har utom den en lång tid brukat ett annat hemman i samma by, som han vid pass 10 år sedan pantade sig till av kronan för 100d smt, men har likväl suttit och sitter ännu på frälsegården till hemvist, har postpatent och plakat.

År 1801 utfärdades en Kungl kungörelse ”angående postbönder förunte förmåner och friheter”. Inledningsvis erindrades däri om postböndernas villkor under senare tider och deras besvär.

Postbonden skulle äga befrielse från materialiers och timmars forslande till allmänna hus och byggnader, t.ex.kyrka, prästgårdsbyggnader m m . Han skulle vara befriad från skjutsar för kronans räkning o s v . De undantogs nu såsom förr från ”knekte och båtsmanshåll”. Postbönderna fritogs slutligen från sysslorna såsom nämndemän, fjärdingsmän och sexmän liksom även kyrkvårdar, skjutsrättare, och snöplognings-fogdar.

Så var lagen på 1800-talet

Våra journalister har genom århundraden skrivit över händelser som förekommit i våra trakter, och utan dessa ingen historik. Detta reportage är hämtat ur Barometern / OT den 8 oktober 1993 och skribenten Johan Vinsell som har sina rötter i Gillberga, Högsby. Underlaget bygger på en släktforskare Björn Segrells resultat.

Då jag redogjorde från ett postrån från 1858 i Mjösebodokumentationen med domslut vid Staby Ting, så är det spännande läsa även om detta som förekom i våra trakter ca.50 år tidigare, d v s i början på 1850, även det med Staby som Tingsplats.

Många anser att dagens brottslingar får allt för milda straff. Andra tycker kanske inte att så är fallet. Men oavsett vad man anser kan nog alla vara överens om att det moderna rättssystemet är bättre än det som exempelvis tillämpades i början på 1800-talet. I dag kan vi nämligen berätta om en händelse där en högsbybo dömdes till döden sedan han stulit ett brev som innehöll 50 riksdaler.

Historien om poststölden har spårats av forskaren Björn Segrell, Linköping. Han har flera år ägnat sig åt släktforskning.

Under arbetet med att kartlägga sin släkt kom Björn in på ett stickspår som berättar om ett rättsfall, som trots många mindre lustiga ingredienser ändå fick ett lyckligt

slut.

Berättelsen börjar den 4 januari 1830 då ett brev skickades från postkontoret i Vimmerby. Adressaten var vice häradshövdingen Carl Gustav Schveder i Mönsterås.

Postgången sköttes på den här tiden av så kallade postbönder. Postbönderna var brukare av särskilda kronohemman, det vill säga gårdarna som ägdes av staten och som hade uppdraget att befordra postförsändelser.

Post i Kolsrum.

I Högsby låg postgården i Kolsrum. När brevet till Carl Gustaf Schveder i Mönsterås kom på villovägar tjänstgjorde en man vid namn Peter Gustaf Höglund som postbonde i Högsby. Denne hade sin yngre bror Henrik anställd som dräng. Peter Gustaf, som 1830 var 29 år var känd som en ordentlig rättskaffens man. Hans bror Henrik, 23, var däremot hans raka motsats och levde ett liv där dryckenskap och slagsmål hörde till vardagen.

Brevet till C.G. Schveder skickades från Stockholm den 1 januari 1830 och innehöll förutom ett meddelande en 50 riksdaler bankosedel. På eftermiddagen den 4 januari lämnades brevet till postkontoret i Vimmerby. Via Hutsfred och Mörlunda nådde det sedan

fram till postgården i Kolsrum utanför Högsby. Efter att ha tagit emot postväskorna plockade Peter Gustf ur de brev som var adresserade till personer i Högsbytrakten så att transporten snabbt skulle kunna fortsätta. Därefter beodrade han sin bror att göra sig iordning och föra väskorna vidare till nästa posthemman som låg i Långemåla.

Innehöll pengar.

Henrik spände därefter hästen för släden och for i väg. Allt såg också ut att bli en vanlig posttransport, men skulle bli en resa som Henrik Höglund aldrig skulle glömma. När han plockade upp breven ur väskorna upptäckte Henrik att ett av dem var tjockare än dem andra. Han anade att det innehöll pengar och lät det slinka ned i sin rockficka. Den övriga posten levererades till postgården i Långemåla och på hemvägen öppnade Henrik brevet. Han rev sönder kuvertet och stoppade sedeln i fickan.

När Henrik kom hem till Kolsrum dröjde det inte länge förrän han fick dåligt samvete. Han tänkte också på vad som kunde hända om stölden upptäcktes. För att vara på den säkra sidan förvarade Henrik den stulna sedeln i byxfickan, överhöljd av några bröd och sovelbitar.

Efter ungefär tre veckor började han dock känna sig lugn och säker. Ingen hade frågat honom om det försvunna brevet och Henrik bestämde sig för att växla sedeln till mindre valörer. Han begav sig till sin farbror inhysemannen Daniel Höglund och bad honom växla. Farbrodern undrade var Henrik fått tag på så mycket pengar. Väl förberedd på frågan svarade Henrik att pengarna var en del av arvet efter hans avlidne far. Daniel Höglund visste att hans bror lämnat efter sig både fast och lös egendom varför han trodde på sin brorson. Nu visade det sig att farbrodern inte hade mer än tolv riksdaler hemma och nästa dag begav sig därför till torparen Carl Håkansson på Odensvi för att sedeln växlades till mindre sedlar. Dagen därpå överlämnade han pengarna till Henrik.

Kungörelse i kyrkorna.

Under tiden hade dock häradshövdingen Schveder gjort en anmälan om det försvunna brevet. Landshövdingeämbetet utfärdade i sin tur en kungörelse om stölden vilken också lästes upp i kyrkorna den 28 februari. Det dröjde naturligtvis inte länge förrän det började cirkulera rykten i bygden att postbondens bror hade haft en stor sedel. Peter Gustaf var i kyrkan när kungörelsen lästes upp och anade att brodern kunde vara skyldig. Några dagar senare fick han

Henrik att erkänna stölden varpå Henrik greps av kronolänsmannen Per Blomberg.

Den ångerfulle Henrik Höglund erkände sitt brott och efter två veckor ställdes han inför rätta. Handbörds häradsrätt samlades den 22 mars vid tingsstället i Staby där länsmannen Blomberg fungerade som åklagare. Blomberg menade att det handlade om en fräck stöld och yrkade på ett hårt straff. Domen mot Henrik Höglund blev också mycket hård.

Dömdes till döden.

Häradsrätten fann honom skyldig och dömde honom till döden. Ett straff som kan tyckas vara orimligt med tanke på att det bara handlade om stöld. Men häradsrätten hade vid den här tiden i uppdrag att utdela stränga straff och att det var hovrätten och högsta domstolen som avgjorde om straffet skulle förmildras. Dödsdomen kom därför inte som någon överraskning för dem som med stort intresse följt rättegången. Innan dödsdomen mot Henrik Höglund kunde verkställas skulle dock Göta hovrätt pröva domen. Hovrätten konstaterade att det fanns skäl att mildra straffet: Höglund hade inte varit straffad tidigare och han hade dessutom erkänt stölden. Ändå befäste hovrätten domen och allt hopp verkade vara ute för Höglund.

Men ärendet gick vidare till Kungl majt, det vill säga högsta domstolen. Nu fick också fallet en ny vändning. Högsta domstolen ansåg visserligen att brottet var grovt, men ville ändå rädda den dödsdömdes liv.

Vatten och bröd.

Och i stället för att avrättas dömdes Henrik Höglund till 20 dagars fängelse på vatten och bröd samt sex års straffarbete på fästningen. Höglund klarade vistelsen i fängelset och på fästningen och återvände efter avtjänat straff till Högsby. Höglund gifte sig bosatte sig i Långemåla och senare i Blomstermåla.

Henrik Höglund avled 1878, 71 år gammal. En ansevärd ålder för en person som vid 23 års ålder dömdes till döden för stöld av en 50-riksdaler sedel.

Tack till Stockholms postmuseet som sänt material inför denna dokumentation av Staby.

Ch.D.

Dödsstraff för poststöld
Bildens är hämtad ur boken:
Bygd i töcken av
Aron Danielsson, Långemåla

Tvillingar, tvillingar.

Här var det tvillingar i långa banor.

Och alla är syskon eller rättare sagt de var syskon.

18860103 föddes första tvillingparet, Gustaf Adolf Gerhard och Nils Axel Sigurd.

18871020 föddes andra tvillingparet, Carl Adam William och Sigrid Eva Christalia.

18900903 föddes tredje tvillingparet, David Ragnar och Helge Daniel.

18930918 föddes fjärde tvillingparet, Josef Gideon och Sally Maria.

18951128 föddes femte tvillingparet, Isak Anton Emanuel och Alba Rebecka Charlotta.

Dessutom hann föräldrarna med att få ytterligare fyra barn som omringade tvillingparen.

18821116 föddes Gunvor Linea och var därmed äldst i syskonskaran.

18970513 föddes Rut Viktoria.

19001011 föddes Göte Emanuel.

19020313 föddes Lilly Margareta.

Inte illa att föda 14 barn inom loppet av 21 år, mellan 1882 och 1903. Att sedan tio av dem var tvillingar gör ju inte prestationen sämre.

Tyvänn måste här tilläggas att alla inte nådde vuxen ålder.

Vilka var då föräldrar till dessa barn?

Jo, modern, Charlotta (Lotten) Carlsdotter, föddes 1859 i Ytterby i Östra Ed församling.

Fadern, Nils Petter Trybom, föddes 1854 på Rätö i Lofta församling. Båda föräldrarna var således från Västerviks norra skärgård.

På bilden här nedan sitter föräldrarna samt troligen en barnflicka förutom delar av syskonskaran.

Jag hoppas kunna återkomma i nästa nummer av PLF-nytt med mera detaljer.

Om någon i läsekretsen har synpunkter på ovanstående får ni gärna höra av er.

Ulf Waltersson

Nya medlemmar i PLF

Nr	Namn	Postadress	Postnr	Postort	Telefonnr
3220	Knut Björklund	Kyrkogatan 34 A Lgh 1001	574 31	VETLANDA	
3221	Ingvar Nore	Fågelstensvägen 42	437 40	LNDOME	031-99 18 89
3222	Yvonne Tyréus	Ljustervägen 9	572 40	OSKARSHAMN	
3223	Josefin Lengyel	Siriusgatan 42 Lgh 1301	415 22	GÖTEBORG	
3224	Göran Krantz	Ebbagatan 20	138 33	ÄLTA	08-773 33 25
3225	KGF	Värendsgatan 12 C	342 30	ALVESTA	0472-141 81
3226	Ingvar Sigfrid	Falkgatan 8	566 33	HABO	036-466 03
3227	Kenneth Ottosson	Rimsmedsvägen 11 B Lgh 1002	393 52	KALMAR	
3228	Inga-Lill Rodenfelt	Apelvägen 19	703 58	ÖREBRO	019-14 44 67
3229	Hans-Åke Pettersson	Olof Persvägen 25	446 35	ÄLVÄNGEN	0303-74 83 01
3230	Stig Dagerhed	Östra Bergsgatan 16	611 34	NYKÖPING	0155-28 27 79
3231	Bengt Löfstrand	Dahlbergsgatan 13	703 48	ÖREBRO	019-611 00 24
3232	Anders Brissman	Västra Långgatan 93 B	543 33	TIBRO	0504-120 10
3233	Agneta Sköld	Dybecksgatan 12 B	722 22	VÄSTERÅS	021-18 37 13
3234	Thomas Pettersson	Ripvägen 10	665 34	KIL	0554-410 12
3235	Eleonor Lenderud	Ålgrytevägen 103 Lgh 1902	127 32	SKÄRHOLMEN	08-550 118 83
3236	Anders Hallgren	Bergsgränd !! C Lgh 1202	732 45	ARBOGA	0589-151 71
3237	Håkan Johansson	Guttorms väg 21	723 55	VÄSTERÅS	021-222 74
3238	Ulf Svensson	Molid 230, Myreholm	598 96	VIMMERBY	
3239	Gill Klintefalk	Båtsmansvägen 6	186 42	VALLENTUNA	08-511 707 57
3240	Inge Jonsson	Båsebovägen 11	577 90	VENA	0495-600 76
3241	Bo G Persson	Stargränd 3	313 30	OSKARSTRÖM	035-683 31
3242	Vivi-Ann Käll	Näs 14	343 95	ÄLMHULT	0476-400 77
3243	Liberth Karlsson	Kråkskärsvägen 18	725 92	OSKARSHAMN	
3244	Eva Torstensson	Furuvägen 16 C Lgh 1101	572 58	OSKARSHAMN	
3245	Ann-Charlotte Wirzén	Lagemans väg 5	572 50	OSKARSHAMN	0491-700 08
3246	Hugo Enrique Hammar	Herrgårdsvägen 16 B	194 78	UPPLANDS VÄSBY	08-590 335 61
3247	Lars Törvall	Slagarvägen 10	178 92	ADELSÖ	08-560 511 57
3248	Håkan Hammarberg	Mörtfors Torensborg	572 96	FÄRBO	0490-710 62
3249	Ingemar Svensson	Uthammar 3	572 95	FIGEHOLM	0491-314 35
3250	Madeline Dahlborg	Nora Torg 19	182 34	DANDERYD	08-753 08 65
3251	Linda Karlsson	Norrbackavägen 26 Lgh 1104	572 32	OSKARSHAMN	

32 nya medlemmar efter PLF-nytt nr 110

Antalet medlemmar som betalat för 2014 är 1 555

PLF:s representanter vid Släktforskar dagarna i Karlstad den 29-31 augusti.

Sam Blixt, Birgitta Dahleman och Anders Rotviker

Erland Ringborg ny ordförande för Sveriges Släktforskarförbund

Vid Sveriges släktforskarförbunds riksstämma i Karlstad den 29 augusti valdes Erland Ringborg till ny ordförande efter Barbro Stålheim. Erland Ringborg har under 30 år arbetat på utbildningsdepartementet. Han har också i sju år varit generaldirektör för Svenska Institutet. I dag är han ordförande i Genealogiska Föreningen.

Som ordförande i Släktforskarförbundet vill han synas mer i debatterna och vara mera utåtriktad. Det är också viktigt att få föreningarna att inse att de måste betala för att få ett fungerande förbund. Hans mål är att ha en levande diskussion med föreningarna om olika prioriteringar.

En vision är också att släktforskarörelsen skapar en egen betalsajt, där föreningarnas digitala material ska finnas tillgängligt. "Vi ska göra en förstudie om en betalsajt under det kommande året. Förhoppningen är att föreningarna ska tjäna på detta. Det blir sedan beslut om en betalsajt vid stämman nästa år," säger Erland Ringborg.

TIDSPLAN FRAM TILL ÅRSMÖTET

År	Vecka	Dag	Tid	Verksamhet	Lokal
2014	45	5/11	18.00	Styrelsemöte	PLF-lokalen
	46	15/11	14.00	Föreningsmöte	Kalmar
	49	3/12	18.00	Styrelsemöte	PLF-lokalen
2015	2	7/1	18.00	Styrelsemöte	-"
	4	21/1		PLF-nytt nr 112	-"
	6	4/2	18.00	Styrelsemöte	-"
	7	14/2	14.00	Årsmöte	-"

Brevfrågor på databasen sänds till
PLF, Box 23, 572 21 OSKARSHAMN

Tel. PLF-lokalen 0491-76 08 78

Telefontider till PLF-lokalen:

Tisdagar 13⁰⁰ - 16⁰⁰

Onsdagar 09⁰⁰-12⁰⁰

Plusgironummer 40 09 38-7

Bankgironummer 386-0475

E-post: info@plfoskarshamn.se

Du kan också skicka dina frågor via vår hemsida, som du når med adressen **www.plfoskarshamn.se**.

Under rubriken internet-sökning hittar du vårt elektroniska formulär. Eller direkt med frankerat kuvert

PLF, Box 23, 572 21 Oskarshamn

Tel. 0491-76 08 78

Edith Carlsson, Kumlemar 304

380 53 FLISERYD Tel. 0491-930 14.

Kostnader för brevfrågor

Vi tar **40 kronor per svar** enligt det särskilda frågeformuläret eller för brev med max fem frågor.

Vi tar **80 kronor för samma tjänster** till icke medlemmar.

Sänd också med ett **frankerat svarskuvert.**

Avgifterna för svar på brevfrågor sändes in via plusgiro. OBS! Sänd ej kontanter tillsammans med sökblankett och brev.

Pengarna sänds via plusgiro. Meddela på talongen, vad pengarna är avsedda för. Det kan ibland uppstå missförstånd om detta.

**Nästa nummer av PLF-nytt
kommer ut den 21/1 2015**